

Na območju LAS za razvoj je registriranih več kot 500 društev, brez katerih si razvoja na podeželju ne znamo več predstavljati, saj sodijo med pomembne varuhe tradicije, lokalne identitete in dediščine. Z njihovo pomočjo se ohranjajo izročila naših prednikov, šege in navade posameznih območij, hkrati pa se vzdržujejo socialne vezi med vaščani, medsosedska pomoč in solidarnost. Poleg tega društva v okviru svojih dejavnosti opravijo prenekatero storitev, ki jo v urbanih območjih največkrat izvajajo javne ustanove. Žal pa se v zadnjih letih, namesto da bi se posvetila svojim dejavnostim, ki znotraj posameznega društva povezujejo ljudi in dajejo življenju na podeželju poseben čar, vse preveč spopadajo z birokratskimi zadevami.

BOGASTVO PODEŽELJA OB SMARAGDNI POTI

EVROPSKA UNIJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Bogastvo podeželja ob Smaragdni poti

Primer dobre prakse: **PODPORA PRIREDITVAM NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA OBMOČJU LAS**

PROGRAM 4:

KREPITEV DRUŠTVENEGA IN SOCIALNEGA ŽIVLJENJA NA VASI TER VAROVANJE NARAVE IN REVITALIZACIJA DEDIŠČINE

Po tem, ko smo v zadnjih dveh številkah **EPicentra** predstavili drugi in tretji program *Lokalne razvojne strategije* (LRS) za *hribovski del Severne Primorske*, je zdaj na vrsti še zadnji, tako imenovani Program 4. Ta združuje dve prednostni nalogi, ki se na prvi pogled zdita različni, vendar sta po drugi strani tesno povezani, v teh krajih mogoče celo soodvisni. Prva se po vsebini navezuje na društveno in socialno življenje na vasi, druga pa na varovanje narave in revitalizacijo kulturne dediščine. Kako sta torej povezani? Preprosto tako, da so naravne danosti in kulturna dediščina tiste vrednote in razvojni resursi, ki jih je treba najprej varovati, šele nato pa jih lahko na primeren način oblikujemo v tržno zanimive produkte, s katerimi popestrimo turistično ponudbo podeželja.

Prav zato Lokalna akcijska skupina **LAS za razvoj** spodbuja delovanje društev, pomaga pri krepitvi partnerstev, vzpodbuja druženje in socialne stike ter medgeneracijsko sodelovanje, trudi se ohranjati kulturno identiteto podeželja in zagotavlja podporne storitve za društva.

PREDNOSTNA NALOGA 4.1: **DRUŠTEVNO IN SOCIALNO ŽIVLJENJE NA VASI**

Cilj:

Spodbujati širjenje delovanja društev za ohranitev aktivnega podeželskega prebivalstva. Zagotoviti svetovanje in pomoč pri prijavih na razne razpise ter vzpostaviti trajne oblike sodelovanja med partnerji na podeželju. Namen pomoči društvom je ohranjanje sodelovanja med ljudmi, pomoči med generacijami ter krepitev lokalne kulturne identitete. Cilj prednostne naloge pa je tudi spodbujanje socialnega podjetništva na podeželju.

Aktivnosti:

- **Podpora društvom pri njihovem delovanju** – LAS za razvoj podpira društva, ki širijo svoje delovanje in stremijo k ohranitvi aktivnega podeželskega prebivalstva. Spodbuja društva pri njihovem delovanju ter nudi svetovanje in pomoč pri projektih, kjer so že vidne trajne oblike povezovanja in sodelovanja med partnerji na podeželju. Svetovanje in pomoč društvom pri pripravi poročil in zahtevkov se je izkazalo za dobro naložbo, saj so društva skozi dva LEADER projekta – *Krepitev lokalne identitete* in *Podpora prireditvam nevladnih organizacij (NVO) na območju LAS* – pridobila dobre izkušnje. V okviru teh so se namreč organizirale prireditve na temo ohranjanja kulturne dediščine. V sklopu tega je LAS pridobil sredstva za sofinanciranje več kot 30

prireditev, kjer so lahko društva promovirala svoje dejavnosti, se povezovala z drugimi društvi in združevala manjše prireditve v bolj odmevne.

- **Podpora društvenim aktivnostim za krepitev lokalne identitete in revitalizacijo dediščine** – LAS za razvoj podpira tudi tista društva, ki si s svojimi dejavnostmi prizadevajo ponovno oživiti društveno življenje in obnoviti stara podeželska znanja. Eden izmed primerov dobrih praks je projekt *Fenix – Utrip Kanomlje*, s katerim je **Turistično društvo Kanomlja** postavilo temelje za ponovno oživitve družabnega življenja in obnovitev starih podeželskih znanj v geografsko zelo razgibanem in težko dostopnem kraju. Prav slednji dve geografski značilnosti kraju posledično zadajata negativno geografsko bilanco, med prebivalci pa je bilo med drugim opaziti tudi pomanjkanje socialnih stikov. Želja po ponovnem povezovanju krajanov doline, vzpostavitvi in krepitevi lokalne identitete pri vseh generacijah, poznavanju kulturne in naravne dediščine, poznavanju in ohranjanju znanj ter spodbujanju sonaravnega razvoja kraja, v katerem je narava še dokaj neokrnjena in ohranjena, jih je pripeljala do pozitivnih rezultatov. Starejši krajanji so na originalnih orodjih in napravah v okviru etnološkega tabora po tradicionalnih postopkih in v avtohtonem okolju svoje znanje in izkušnje prenesli na mlajšo generacijo. Spoznavanje življenja domačinov v preteklosti je pričaralo vzdušje, ki ga bodo še dolgo pomnili.

Primer dobre prakse: **FENIX – UTRIP KANOMLJE**

S podpiranjem izvajanja različnih kulturnih, motivacijskih, izobraževalnih, društvenih in družabnih dejavnosti je vsem krajanom omogočeno, da se vključijo vanje. Aktivnim društvom in interesnim skupinam se omogoča njihovo delovanje, ostale in nove pa se spodbuja k ponovnemu zagonu.

- **Strokovna pomoč društvom pri aktivnostih, pripravi in izvedbi projektov** – LAS nudi strokovno pomoč pri izvedbi projektov, financiranih iz sredstev LEADER, predvsem pri pripravi poročil in pravilni izpeljavi projekta.

PREDNOSTNA NALOGA 4.2: VAROVANJE NARAVE IN REVITALIZACIJA KUL- TURNE (ZGODOVINSKE, ETNOLOŠKE, TEHNIČ- NE) DEDIŠČINE

Cilj:

Ohraniti, varovati in na primeren način predstavi-
viti materialno in duhovno kulturno dediščino
ter jo vključiti v turistično ponudbo podeželja.
Cilj ukrepa je tudi ohraniti in varovati naravno
in kulturno krajino, doseči kompromise med
varovanjem narave in dejavnostjo ljudi ter obli-
kovati in izvajati upravljavske cilje zavarovanih
območij in območij Narave 2000.

Aktivnosti:

- **Revitalizacija premične in duhovne dediščine in vključevanje v turistično ponudbo** – Z ohranjanjem dediščine na podeželju se krepi lokalna identiteta in povečuje njegova privlačnost. Pomembno vlogo pri tem imajo društva, kar pa ne zadošča za ekonomsko ovrednotenje in primerno rabo potencialov kulturne dediščine ter njeno vključevanje v turistično ponudbo regije. LAS za razvoj zato podpira društva, ki si na osnovi pisnih in ustnih virov želijo izdelati in prikazati stare običaje, tipične jedi ipd. LAS je tako podprl in sofinanciral projekt *Kulturna dediščina v oblačilih podeželja*, v sklopu katerega sta dve društvi – **Društvo podeželskih žena Idrija-Cerkno** in **Kulturno društvo Jurko Gore** – na osnovi pisnih in ustnih virov izdelali tipično podeželsko žensko in moško pražnje oblačilo ter nabavili opremo za lažjo predstavitev tipičnih jedi na prireditvah.

- **Zaščita, obnova in revitalizacija nepremične dediščine ter vključevanje v turistično ponudbo** – Na območju LAS za razvoj so zelo dobro ohranjeni sakralni objekti in stavbe, ki so v upravljanju muzejev ali drugih javnih ustanov, slabše pa objekti, ki so v zasebni lasti (tu imamo v mislih predvsem stare domačije z etnološko vrednostjo in velikim pomenom za ohranjanje spomina na nekdanje kmečko življenje). Posamezne enote kulturne dediščine, ki so primerno vzdrževane, upravljane in predstavljene javnosti, dokazujejo, da sta lahko zgodovinska, etnološka, tehniška in duhovna dediščina močan motiv za obisk našega območja. LAS si prizadeva, da bi na območju LAS v čim večji meri zaščitili, obnovili in revitalizirali nepremično dediščino ter jo znali vključiti v turistično ponudbo.

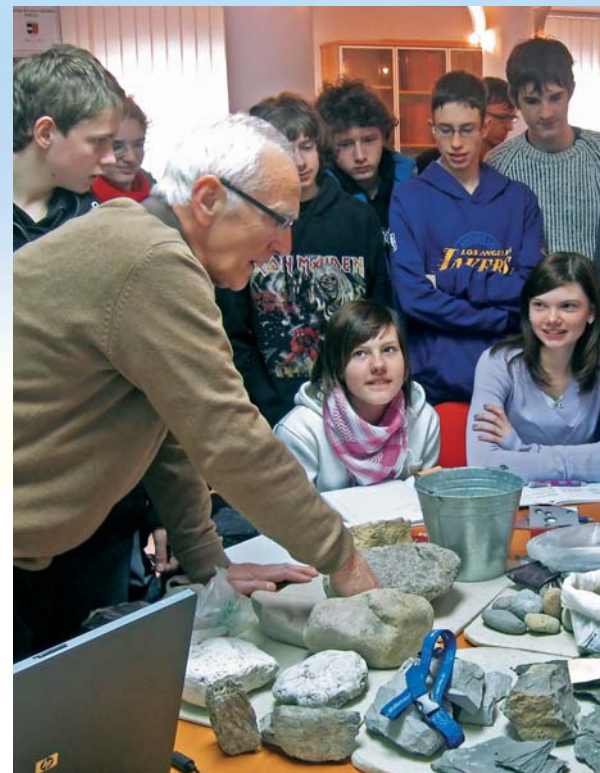
- **Varovanje narave in razvoj zavarovanih območij** – Na območju LAS je ohranjena bogata naravna in zgodovinska dediščina. Darilo narave, ki so nam ga zapustili predniki, je nam ključnim obiskovalcem in domačinom še vedno premalo poznano. Kot primer naj navedemo ureditev *Geološke poti – predstavitev naravne dediščine*; gre za projekt, s katerim je **Rudnik živega srebra Idrija** na izbranih obstoječih poteh predstavil naravoslovno dediščino, geološke zanimivosti, zoološke in botanične posebnosti, gozdne združbe ter v predstavitev vključil tudi tehnično in kulturno dediščino. Naravna dediščina v LAS okoli doslej še ni bila obdelana in predstavljena, zato lahko rečemo, da ta projekt na inovativen način predstavlja avtentičnost, edinstvenost krajinskih elementov, naravnih znamenitosti idrijskega in delno cerkljanskega ter tolm-

skega podeželja. Z vključevanjem društev so prijavitelji ustvarili trdno vez med strokovnimi, naravoslovnimi in izobraževalnimi institucijami ter lokalnim prebivalstvom.

- **Osveščanje javnosti o vrednotah in pomenu zavarovanih območij** – V okviru projekta *Krog parkov – ERA* so bile na štirih osnovnih šolah, ki domujejo znotraj meja Triglavskega narodnega parka (TNP), vzpostavljene in opremljene informacijske točke. Doslej so se na posameznih osnovnih šolah odvijale različne dejavnosti v smislu izobraževanja in osveščanja šolskih otrok o varovanju narave in zavarovanih območijih nasploh. Obenem je tudi Javni zavod TNP v okviru svoje javne službe izvajal akcije informiranja širše javnosti s podobnimi vsebinami. Inovativnost projekta se izkazuje predvsem na področju urejenih info točk, kjer bodo učenci in učitelji lahko vedno dostopali do vsebin in programov, ki se izvajajo v okviru dejavnosti TNP-ja. Te bodo lahko po izbiri vključevali tudi v svoje letne učne programe in programe obšolskih dejavnosti.

Primer dobre prakse: **ORGANIZIRANA IN IZVEDENA DELAVNICA NA OBMOČJU TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA**, v sklopu katere so otroci na lastni koži poskusili bivati v naravi.

Primer dobre prakse: **RUDNIK ŽIVEGA SREBRA IDRİJA JE PRIPRAVIL UČNO URO O SEDIMENTNIH KAMNINAH**.

Vir: Lokalna razvojna strategija za hribovski del Severne Primorske.

Bogastvo podeželja ob Smaragdni poti (4) – priloga EPICentra. Besedilo: Greta Pavšič in Tatjana Šalej Faletič. Uredila: Tatjana Šalej Faletič. Jezikovni pregled: Marta Medvešček. Foto: arhiv LAS za razvoj (Robert Zabukovec), arhiv Rudnika živega srebra Idrija, arhiv Triglavskega narodnega parka (Davorin Koren), Boštjan Pajer. Izdal in založil: Posoški razvojni center. Oblikovanje: Gaya d.o.o. Tisk: Premiere d.o.o. Naklada: 7.400 izvodov. Kraj in datum izida: Tolmin, september 2011.